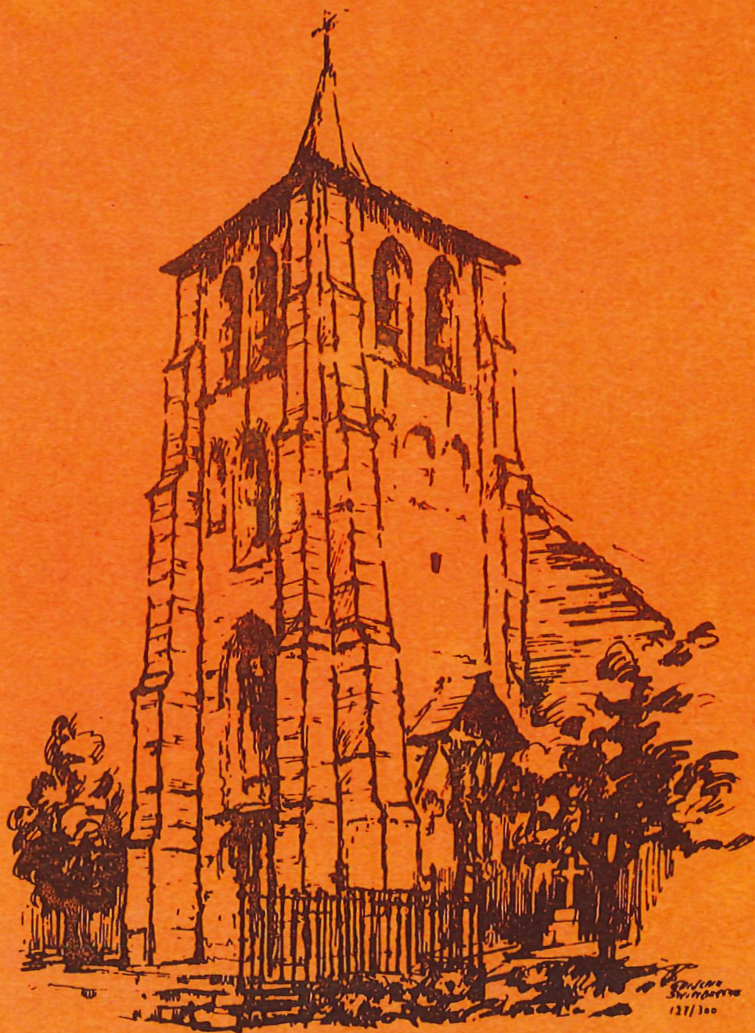

ZILLEGHEM

DECEMBER 1992 - 13de JAARGANG Nr 4
DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

REDACTIE EN BEHEER

Jules Pollet
Patrick Arnou
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer
Bertrand Denys

Engelstraat 2 Aartrijke
B.J. Lievensstraat 8 Zedelgem
Patrijzenhoek 9 Zedelgem
Groenestraat 29 Zedelgem
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Klaprozenlaan 13 Loppem

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27

Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"

Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Jules Pollet, Engelstraat 2, 8211 Aartrijke

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

I N H O U D

Arnou Patrick	<i>Branden en brandbestrijding te Zedelgem (± 1935-1976)</i>	128
Cappon Géry	<i>De Zedelgemse Ommeloper (1674) en de kaart van Zedelgem naar P.C. Popp</i>	137
Pollet Jules	<i>Zedelgem onder Duitse bezetting 1914-1918 Bevelen - Verordeningen.- Opeisingen</i>	152

DECEMBER 1992 - 13de JAARGANG Nr 4

L.S.,

Met dit nummer sluiten wij de 13de jaargang van ZILLEGHEM af.

Wij veronderstellen dat we met de aangesneden onderwerpen uw verwachtingen enigszins hebben kunnen waar maken en dat u het verleden van Zedelgem wat beter hebt leren kennen.

Toch zijn er onderwerpen die we tot hiertoe nog niet behandeld hebben. Dit kunt u reeds in dit nummer vaststellen: een paar bijdragen zijn een aanloop om er in de volgende jaargang dieper op in te gaan.

Wij twijfelen er dan ook niet aan dat u trouw lid blijft van onze kring. Om het u gemakkelijk te maken voegen we in bijlage een overschrijvingsformulier om de 250 F (inderdaad: toch niet gestegen!) te storten of over te schrijven op een van onze rekeningen.

Mogen wij u vragen dit onmiddellijk te doen? Zo kunnen we op tijd onze oplage vaststellen. Wij danken U bij voorbaat!

De Redactie.

BRANDEN EN BRANDBESTRIJDING TE ZEDELGEM

(± 1935 - 1976)

Patrick Arnou

Woord vooraf.

Recent kon ik in het gemeentearchief te Zedelgem een aantal interessante bundels aantreffen, die handelen over branden en brandbestrijding in de toenmalige gemeenten Zedelgem, Aartrijke, Loppem en Veldegem en dit voor de periode vanaf ± 1935 tot aan de fusie der gemeenten op 1 januari 1977.

Deze bundels vallen uiteen in twee delen: enerzijds treft men een aantal stukken aan omtrent de organisatie van de brandbestrijding, anderzijds vindt men ook talrijke brandverslagen omtrent uitgebroken vuurhaarden of andere rampen, die door de opgeroepen brandweer werden bestreden.

Deze documenten vormen de basis voor vijf opeenvolgende artikels over branden en brandbestrijding in het vroegere Zedelgem, Aartrijke, Loppem en Veldegem van voor de fusie.

In een eerste artikel wordt als inleiding een algemeen historisch overzicht geschetst van de inrichting van de brandbestrijding alhier te lande.

In vier latere artikels volgt dan de specifieke toestand in achtereenvolgens Zedelgem, Loppem, Aartrijke en Veldegem.

BRANDBESTRIJDING OP DE GEMEENTEN TE LANDE.

In grote steden is de organisatie van de brandbestrijding reeds zeer oud. De Romeinen bezaten reeds georganiseerde brandweerdiensten, "vigiles" genoemd, die in de verschillende kwartieren van grote steden in kazernes waren ondergebracht.

Ook in onze Middeleeuwse steden stonden wachters op de torens om in geval van brand de bevolking op te roepen. Vooral schaliedekkers, metselaars, timmerlieden en ook kloosterlingen, werden speciaal aangeduid om bij brand het blusmateriaal te gaan afhalen dat stond opgesteld bij wijkmeesters of notabelen, en het vuur te bestrijden.

Op het einde van de 17de eeuw deden de eerste echte en doelmatige brandspuiten hun intrede, zodat de brandbestrijding beter kon worden georganiseerd.

Uiteraard betrof dit alles slechts de steden met enige omvang en allure. In de plattelandsdorpen kon men enkel rekenen op de hulp van toegesnelde dorpsgenoten om met de meest primitieve middelen te pogen het vuur te doven.

Niet zelden gingen de woning, schuur of stallingen dan ook volledig verloren en diende men zich te beperken om zoveel mogelijk goederen letterlijk uit de brand te slepen.

Een eerste algemene wettelijk reglementering werd ingevoerd met het revolutionaire Decreet van 16-24 augustus 1790.

Dit decreet legde aan elke gemeente de plicht op om te zorgen voor het voorkomen en bestrijden van brand, maar de gemeenten werden volledig vrij gelaten de middelen te kiezen waarop zij

deze verplichting nakwamen.

In de steden kwam de brandbestrijding in een versnelling terecht na een verschrikkelijke hotelbrand in Parijs in de nacht van 1 op 2 juli 1810.

Als gevolg hiervan werden via een Keizerlijk Decreet van 16 september 1811 gewapende brandweerkorpsen opgericht, die op militaire leest waren geschoeid.

Ook in onze streken werden in de steden dergelijke gewapende brandweerkorpsen opgericht.

Op het einde van de Nederlandse periode wilde de overheid de brandbestrijding ook op het platteland daadwerkelijk gaan organiseren.

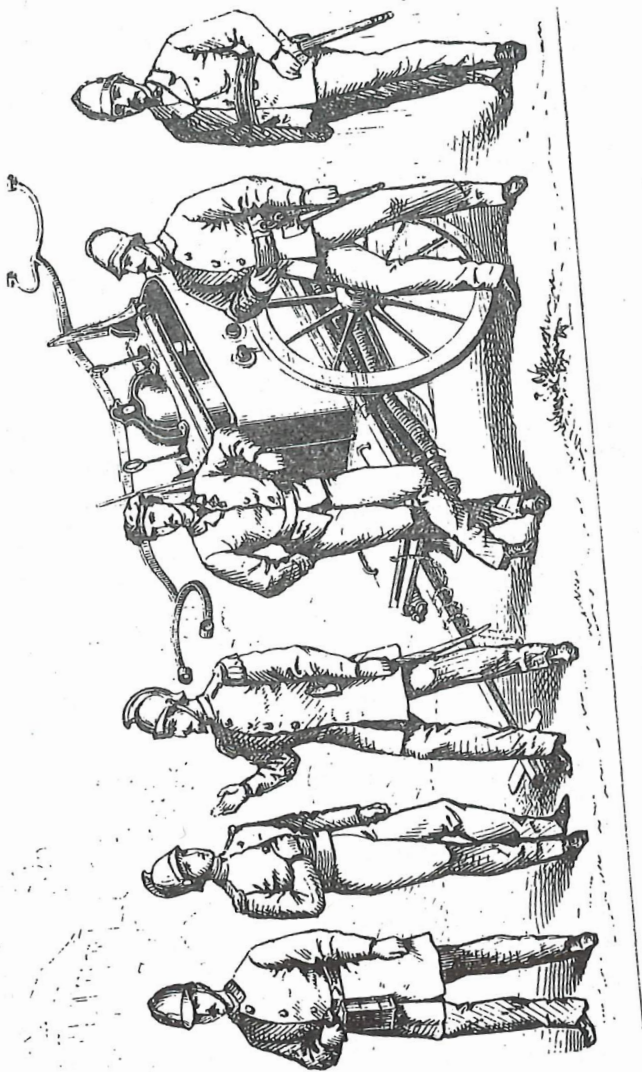
Bij Besluit van 29 oktober 1827 werden alle gemeenten verplicht om zich een brandspuit aan te schaffen. Vrijstelling kon wel worden bekomen voor gemeenten, die hulp konden krijgen van een buurgemeente, die over dergelijke spuit beschikte.

De Belgische omwenteling verhinderde echter dat dit Besluit te lande algemene uitvoering kreeg.

De Belgische Gemeentewet van 1836 voorzag in de mogelijkheid voor het oprichten van zowel gewapende, als niet-gewapende brandweerkorpsen, maar het betrof alleen een mogelijkheid en geen verplichting.

De Wet van 8 mei 1848 op de Burgerwacht bepaalde daarnaast dat ook binnen de Burgerwacht een speciale afdeling voor brandbestrijding kon worden opgericht.

Dit alles ging echter voorbij aan de meeste kleinere gemeenten, die verstoken bleven van enige deugdelijke brandbestrijding.

Brandweertui en brandspuit anno 1877.
(Uit: C.D. MAGIRUS, Das Feuerlöschwesen, Ulm 1877)

In 1934 werd dan ook vastgesteld dat in België 1800 gemeenten niet beschikten over enig brandblusmaterieel.

In geval van brand konden de bewoners van deze gemeenten wel eventueel een beroep doen op het brandweerkorps van een nabije stad of gemeente, dat dan tussenbeide kon komen.

Dit systeem gaf echter aanleiding tot heel wat nadelen.

Voor de tussenkomst van het vreemde brandweerkorps diende immers betaald te worden aan de gemeente wiens korps was tussengekomen.

Deze betaling werd meestal ten lasten genomen door het gemeentebestuur van de kleinere gemeente, op wiens grondgebied de brand was ontstaan, maar in de regel werd daartoe wel vereist dat de betreffende bewoner zich eerst naar een lid van zijn eigen gemeentebestuur had gewend met de vraag om het vreemde brandweerkorps te mogen oproepen.

Dit kon geweigerd worden, wanneer bijv. het gemeentebestuur van oordeel was dat de brand niet van aard was om het oproepen van een brandweerkorps te rechtvaardigen...

Was de oproep gebeurd zonder tussenkomst van het eigen gemeentebestuur, dan kon dit nadien eventueel weigeren het optreden van het vreemde korps te betalen.

Bovendien poogden de kleine gemeentebesturen nadien veelal toch een deel van de betaalde kosten terug te verhalen, hetzij van diegene bij wie de brand was uitgebroken, hetzij van diens verzekeringsmaatschappij. Daarbij werd voorgehouden dat de uitgave voor de tussenkomst van de brandweer immers in hun

voordeel was geschied.

Terecht was de hogere overheid van oordeel dat dit allemaal niet langer meer kon en daarom werd in art. 9 van de Wet van 16 februari 1934 aan elke gemeente de verplichting opgelegd om zich voldoende uit te rusten tegen brand.

Dit kon gebeuren door de oprichting van een eigen brandweerdienst of door een overeenkomst te treffen met een andere gemeente, waarbij werd voorzien dat de brandweerdienst van die andere gemeente zou optreden.

Dit alles werd verder uitgewerkt door het Koninklijk Besluit van 15 maart 1935, dat de gemeenten indeelde in gewestelijke groepen ter bestrijding van brand.

Die indeling was niet zonder problemen.

Zo werd bijv. Oostkamp centrum van een gewestelijke groep van zeven gemeenten, en dit ondanks het feit dat deze gemeente zelf nog niet over een eigen brandweerkorps beschikte en dit nog diende op te richten!

Het duurde dan ook tot kort voor de Tweede Wereldoorlog alvorens de nieuwe organisatie volledig werkte en elke gemeente dus voorzien was hetzij van een eigen brandweerdienst, hetzij van de tussenkomst van een vaste vreemde brandweerdienst.

Ook nu dienden de kleinere gemeenten, die niet over een eigen brandweerdienst beschikten, nochtans te betalen voor de tussenkomst van de brandweer van de gewestelijke groep, waartoe ze behoorden.

Die financiële voorwaarden werden vastgelegd in een overeenkomst die werd afgesloten tussen de kleinere gemeenten en de gemeente, wiens korps zou tussenkomen.

Meestal voorzag dergelijke overeenkomst in een jaarlijks vast bedrag per inwoner, gekoppeld aan een aanvullende betaling per tussenkomst.

Het totstandkomen van deze overeenkomsten had heel wat voeten in de aarde, nu een aantal kleinere gemeenten op zoek gingen bij welk korps ze goedkoopst konden gediend worden en dan door dit korps wilden bediend worden, ook al behoorde dit niet tot de gewestelijke groep, waarbij ze waren aangesloten.

Eens de overeenkomst was afgesloten, konden alle ingezetenen van de kleinere gemeente dus een beroep doen op het brandweerkorps waarmee door hun gemeentebestuur een overeenkomst was afgesloten.

Zij dienden hiervoor dus niet meer de voorafgaandelijke toestemming te hebben van hun eigen gemeentebestuur en konden dus zelf rechtstreeks dit vreemde brandweerkorps oproepen en om tussenkomst verzoeken.

Wel kon de kleinere gemeente nadien nog steeds pogen de uitgaven die de brand haar volgens de afgesloten overeenkomst had gekost, te verhalen op diegene bij wie de brand was uitgebroken, of op diens verzekeringsmaatschappij.

Ook ontstonden er talrijke problemen met kleinere brandweerkorpsen die slecht functioneerden.

Dit was al gauw bekend bij de mensen, die bij brand zelf een groter en beter korps oproepen in de plaats van de brandweerdienst waarmee hun gemeente een overeenkomst had.

Dit korps stuurde dan wel de rekening naar hun gemeentebestuur, dat echter soms weigerde te betalen, gezien het met die andere gemeente geen overeenkomst had.

Ook leidde dit vlug tot allerlei wrijvingen tussen de korpsen onderling, die aldus poogden "elkaars klanten" binnen te halen...

In deze situatie ging België de Tweede Wereldoorlog in, die uiteraard een beduidende verhoging van het risico op brand met zich mee bracht, gelet op de krijgsverrichtingen.

Wellicht mede daarom werd bij Besluit van de Secretarissen-Generaal van 31 mei 1944 aan alle gemeenten van meer dan 3000 inwoners de verplichting opgelegd om zelf in een eigen brandweerkorps te voorzien.

Concreet betekende dit in ons geval dat Zedelgem en Aatrijke gehouden waren een eigen brandweerkorps op te richten.

Het einde van de oorlog betekende echter het verval van deze verplichting, die alhier nog geen enkele uitvoering had gekend.

De ganse wetgeving op de brandweer werd uiteindelijk grondig gereorganiseerd door de Wet van 31 december 1963, die nieuwe regionale groepen oprichtte.

Gemeenten die geen eigen brandweerkorps hadden, konden er ook geen meer oprichten en moesten verplicht aansluiten bij het groepscentrum.

Nieuw was ook dat de gemeenten zonder eigen korps in het vervolg niet meer zouden moeten betalen per brand, maar dat wel een forfaitaire bijdrage werd gevraagd, ongeacht het aantal tussenkomsten.

Bovendien werd de brandweer voor de inwoners ook gratis en kon de gemeente dus geen kosten meer doorrekenen, noch aan de betrokkene, noch aan diens verzekeringsmaatschappij.

Dit systeem bestaat op heden nog steeds, zij het dat de Wet van 11 januari 1984 opnieuw het oprichten van een nieuw, eigen brandweerkorps toelaat in gemeenten, die tot nu toe op het korps van hun groepscentrum een beroep deden.

In de volgende bijdrage zullen wij dus nader ingaan op de branden en de brandbestrijding te Zedelgem in de periode van ± 1935 tot 1976.

Aan al onze lezers:

Zalig Kerstfeest
Gelukkig Nieuwjaar!

De Redactie

DE ZEDELGEMSE OMMELOPER (1674) EN DE KAART VAN ZEDELGEM NAAR P.C. POPP

Géry Cappon

Vòòr de Franse Revolutie bestond er geen kadaster. Wel liet men van tijd tot tijd een beschrijving maken van alle percelen grond en tekende men met de middelen waarover men toen beschikte een kaart. Zo'n beschrijving heet men een "ommeloper". In Zedelgem deed men dit reusachtig werk in 1674. Die is dan ook gekend onder de naam van "de Ommeloper van 1674". De bijhorende kaart is echter verloren gegaan of minstens: ze is niet te vinden.

De Ommeloper is opgedeeld in "beginnen". Elk "begin" is een deeltje van het grondgebied van Zedelgem, een verzameling van percelen. We kunnen een begin vergelijken met een "sectie" van het huidige kadastraal plan, maar het beschrijft een heel wat kleinere oppervlakte. De beginnen werden normaal begrensd door wegen en/of waterlopen.

Telkens moest de landmeter een eerste perceel uitkiezen om zijn beschrijving te beginnen. Vervolgens nam hij het aangrenzende, en zo voort, tot hij terug kwam aan het perceel waar hij begonnen was en de beschrijving van de volledige oppervlakte had gemaakt. Dan moest hij opnieuw "beginnen" aan een tweede gebied. Vandaar de zonderlinge naam "begin".

In de ommeloper worden alleen de landerijen, de weilanden, de bossen, de cijnsgronden opgetekend. "Veld" (=onvruchtbare

gronden) of heide en vijvers worden soms vernoemd als grensgegeven, maar niet opgemeten.

De kaart naar P.C. Popp is ongeveer 160 jaar jonger. Zo komt het voor dat onvruchtbare gronden, vijvers,... ten tijde van het opmaken van de ommeloper van 1674, bij Popp wel als volwaardige percelen aangeduid werden.

Aangezien we over de kaart van de Ommeloper van 1674 niet beschikken, is het wel interessant de gegevens van de Ommeloper te projecteren op de kaart van P.C. Popp. Dit is om meerdere redenen interessant en we kunnen tal van vragen ermee oplossen:

Welke waren de vruchtbare percelen, de beboste gebieden in 1674 ?

Wie waren toen de eigenaars?

Hoe was toen de behuizing en wie woonde er?

Welke naam hadden de wegen toen en in hoever is sindsdien het tracé ervan gewijzigd? En de beken?

Tevens kunnen we, dank zij die projectie, tal van toponiemen (=plaatsnamen) die vroeger in de volksmond courant waren en in de Ommeloper opgetekend werden, opnieuw localiseren.

HET EERSTE BEGIN.

De volledige tekst van de Ommeloper geven we niet. We zullen ons beperken tot gegevens die uit elk artikel te halen zijn en die het ons mogelijk maken die over te brengen op de kaart van Popp. Toch geven we de lezer een smaakje van de hoogstaande (!) literatuur die een ommeloper bevat door de tekst van de aanhef van het eerste begin integraal weer te geven:

"Beghinnende oost bij de kercke van Sedelghem ende oostwaert over den Thouroutwegh tussen de Wellewaertstraete, loopende vanden selven Thouroutwegh, oostwaert ende aldaer wederom noordewaert in tot inden voorschreven Thouroutwegh aende suytsyde ende opt oosthende den selven Thouroutwegh aende noortsijde ende opt westhende; ende is het beloop daer de herberghe dictum DE PATENTE in staet, toebehoorende aen Jacques De Soete, dhofstede van Jan Decloet, dhofstede vande hoirs Joris Van Maele ende dhofstede van Rycquaert Kynt ende meer andere vanden zuytoosthende in."

Korte uitleg over de verdere nominatieve opsomming:

- * Art. 1 verwijst naar het eerste artikel van het eerste begin uit de ommeloper 1674.
- * Nr 447-446-445-444-443 zijn de overeenkomstige percelen op het kadastraal plan naar P.C. Popp.
- * Oppervlakte aanduiding in gemet, lijnen en roeden.
De eerste aanduiding is de werkelijke grootte; de tweede aanduiding de taxatie-grootte.
- * Identificatie van het perceel + eventueel toponiem.
- * eigenaar in 1674.
- * Gebruiker; indien bebouwing: bewoner in 1674.

Ter inlichting:

1 gemet = 3 lijnen

1 lijne = 100 roeden

In Brugge en het Brugse Vrije is
een (vierkante) roede = 14,7456 ca
een lijne = 14 a 23 ca
een gemet = 44 a 23 ca 68

Art	Nrs Popp-kaart	Werkel. oppervl.	Ge-taxeerde opp.	Identificatie	Eigenaar in 1674	Bewoner of gebruiker in 1674
1	447-446-445-444-443	4-2-70	4-1-41	hofstede en herberg "de Patente"	Jacques De Soete	Jacques De Soete
2	442 (noordelijk deel)	0-2-22	0-1-37	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
3	442 (zuidelijk deel)	1-0-56	0-1-87	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
4	440	1-1-18	0-2-97	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
5	439	1-0-52	0-1-71	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
6	437 (zuidelijk deel)	1-0-35	0-2-8	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
7	437 (noordelijk deel)	1-0-86	0-2-20	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet

8	438	1-0-0	0-2-65	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
9	436	1-2-31	0-2-35	land "Het Dieken"	Jacob Van Maele	Jacob Van Maele
10	435	1-2-87	0-1-30	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
11	434	1-0-30	0-2-20	land	liberi Carel Neels	Jan Decloet
12	430-432	0-2-57	1-0-32	hofstede en land	liberi Joos Deruddere	Jan Deruddere fs. Joos
13	429	1-0-80	0-2-20	land	Joos Deruddere	Joos Deruddere fs. Joos
14	428	2-0-33	1-0-67	meers "Severins meersch"	Ryquaert Kynt	Jacob Spynt
15	334	2-2-57	0-4-90	land "Severins hof"	Ryquaert Kynt	Jacob Spynt
16	360-359	5-2-60	0-8-80	hofstede met land	Ryquaert Kynt	Jacob Spynt
17	347	0-0-16	0-0-9	land	De Kercke van Zedelgem	Jacob Spynt

18	361 (westelijk deel)	0-0-36	0-0-13	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spynt
19	361 (oostelijk deel)	1-0-26	0-1-13	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spynt
20	384	1-0-54	0-1-74	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spynt
21	383 (oostel. deel)	0-1-3	0-0-37	bos	Jacob Van Maele fs. Joris	Jacob Van Maele fs. Joris
22	381	0-0-42	0-0-27	bos	Gilde van O.L.- Vrouw in Zedel- gem	Gilde van O.L.- Vrouw in Zedel- gem
23	362	1-2-24	0-2-70	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spint
24	363	2-0-41	1-0-30	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spint
25	364-365	1-1-4	0-1-98	land	Jacques Lanoye	Jacques Lanoye
26	367 (zuidelijk deel)	0-2-56	0-1-63	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spint

27	367 (noordelijk deel) 370-371 (zuidelijk deel)	1-1-98	0-1-60	land	Ryquaert Kynt	Jacob Spint
28	366	0-0-50	0-0-19	bos	Ryquaert. Kynt	Jacob Spint
29	380	0-1-30	0-0-50	land "Eijnderijcx moer"	Disch van Zedel- gem	Jacques Van Maele
30	382	0-1-30	0-0-50	land	Disch van Zedel- gem	Jacques Van Maele
31	383 (westel. deel)	1-0-0	0-1-46	land "Eijnderijcx moer"	Kercke van Ze- delgem	Jacques Van Maele
32	377	0-2-86	0-1-46	land	Jacob Van Maele	Jacques Van Maele
33	378	0-1-8	0-0-44	bos	Gillis Kint	Gillis Kint

34	376 (driehoekig deel palend aan de weg)	0-0-83	0-0-27	land	Gillis Kint	Jacques Van Maele fs Jooris
35	385	2-1-55	1-0-67	land "Velt stuck"	Jacob Van Maele fs. Jooris	Jacob van Maele fs. Jooris
36	386	1-2-18	0-2-49	land + hofstede-ke "Jaspers hof"	Pieter en Jan Van Maele	Jacob Van Maele fs. Jooris
37	394	0-2-50	0-1-28	land	de Cuere van Zedelgem	Jacob van Maele fs. Jooris
38	395	0-2-80	0-1-37	land	de costerie van Zedelgem	Philips Haghebaert de Jonghe
39	407	0-2-78	0-1-43	land	de Cuere van Zedelgem	Jacques Van Maele fs. Jooris
40	408	1-0-60	0-1-98	land "tgemetjie"	Jan Decloet	Jan Decloet
41	406-405-404-403	1-2-80	1-0-30	land + hofstede	liberi Joris Van Maele	Jacob Van Maele

42	402	1-0-30	0-1-76	land	Jacob Van Maele fs. Aernout	Jacob Van Maele fs. Aernout
43	398-397-396	2-0-18	1-0-2	land	Gillis Kint	Jacob Van Maele fs. Jooris
44	398 (deeltje)	0-0-65	0-0-28	land	Jacob Van Maele fs. Aernout	Jacob Van Maele fs. Aernout
45	399	0-2-25	0-1-10	land	Jacob Van Maele fs. Aernout	Jacob Van Maele fs. Aernout
46	400	0-1-24	0-0-66	meers	Pieter Kint	Pieter Kint
47	492	1-1-13	0-8-20	land	Jacob Van Maele fs. Aernout	Jacob Van Maele fs. Aernout
48	422	1-0-40	0-1-69	land	Jacob Van Maele fs. Jooris	Jacob Van Maele fs. Jooris
49	421	0-1-53	0-0-77	land	Pieter Kynt	Pieter Kynt
50	423-424 waarvan ten oost. ten west.	0-4-78 waarvan 1-0-86 0-0-96	0-2-20 0-0-55	land	Pieter Kynt Jacob Van Maele	Pieter Kynt Jacob Van Maele

51	426	1-0-77 = 0-1-58 0-1-58 0-0-61	0-1-41 0-0-35 0-0-44	bos	Pieter Kint Jacob fs Jooris Van Maele Jacob fs Aernout Van Maele	Pieter Kint Jacob fs Jooris Van Maele Jacob fs Aernout Van Maele
52	327	0-2-46	0-0-91	meers	liberi Carel Neels	Jan Decloet
53	419	1-0-44	0-2-3	land "hooge bercxken"	Jacob fs Jooris Van Maele	Jacob fs Jooris Van Maele
54	418	2-0-72	1-0-30	land "Pomaerstoppel"	Jan Decloet	Jan Decloet
55	409 (deel)	1-2-9	0-4-12	land "thooghe stuck"	1/2 Jacob Van Maele fs Jooris 1/2 Cornelis Van Maele fs. Aernout	Jacob Van Maele fs Jooris Cornelis Van Maele fs Aernout
56	onleesbaar	0-1-20	0-1-20	land + huisje	Christaen Dewit- te + Cornelis Decloet	Marijn Vermaut
57	onleesbaar	1-2-52	0-5-52	hofstede en land	Jan Decloet	Jan Decloet

Besluiten m.b.t. het Eerste Begin:

1. Perceel 373,372 en het meest noordelijk deeltje van nr 371, zijn niet opgenomen in de Ommeloper. In 1674 was dit nog heide, dus onvruchtbaar.
2. Perceel 363 en het overgrote deel van perceel 379 zijn eveneens niet opgenomen in de Ommeloper. Dit betreft hier een vijver, die eigendom was van Sebastiaen Strubbe. Diezelfde vijver was omgeven door een vijverdam. Plaatselijk is nog altijd zichtbaar dat deze gronden laaggelegen zijn.
3. De totale oppervlakte van het Eerste Begin bedraagt volgens de Ommeloper 74 g 1 1 21 r, die een taxatiewaarde heeft van 42 g 1 1 5 r.
4. De procentuele verdeling van land, weiland en bos in het Eerste Begin:

land:	92,16 %
weiland:	4,68 %
bos:	3,16 %

5. Taxatie:

Telkens wordt de werkelijke grootte opgegeven, of zoals de ommeloper zegt "in hemelsbreede" en daarnaast de taxatiewaarde, - ook in oppervlakte "in gheldens".

land wordt gemiddeld getaxeerd op 59 %

weiland op 52 %

bosgrond op 55 %

De gemiddelde taxatie van het Eerste Begin bedraagt 56,92%.

Kaart van Zedelgem naar P. C. Popp - Detail: 1ste Begin

KAART BIJ OMMELOPER 1674
RECONSTRUCTIE
 1ste Begin

6. Eigenaars

Het Eerste Begin was in 1674 grotendeels eigendom van enkele personen waarvan hier de belangrijkste:

liberi (kinderen) Carel Neels

Jacob Van Maele

Joos Deruddere

Rycquaert Kynt

Gillis Kynt

Pieter Kynt

Jan Decloet

Jan De Soete

7. In deze regio stonden 1 herberg, 1 huis en 5 hoeven.

Bijlagen:

1. Copie van het plan naar P.C. Popp, specifiek het behandelde gedeelte in deze bijdrage overeenkomstig met het Eerste Begin van de ommeloper uit 1674.

2. Reconstructie van de kaart horende bij de Ommeloper van 1674 (Eerste Begin).

Bronnen:

1. R.A.B. Ommeloper van Zedelgem uit 1674 door Pieter Lust

2. Plan Zedelgem naar P.C. Popp.

ZEDELGEM ONDER DUITSE BEZETTING 1914-1918

BEVELEN - VERORDENINGEN - OPEISINGEN

J. Pollet

Op 14 oktober 1914 was het zover: Duitse soldaten waren in Zedelgem. Op die datum schreef pastoor Ronse in zijn dagboek: *"En daar verschijnen de eerste barbaren op de dorpsplaats en begint de slavernij."*¹

En de slavernij drukt zich uit in bevelen, verordeningen, opeisingen.

We geven enkele uittreksels uit het dagboek van pastoor Ronse: 15 oktober 1914: *"... de brave oude burgemeester staat voor de duitse bevelen te beven... De Duitschen, op genever en wijn verzot, loopen de herbergen af en rooven plunderen heel kelders leeg. Wee hem die de rooversbende weerstaat, of wiens huis niet bewoond wordt gevonden! Peerden, wagens, rijtuigen, koeien, haver, strooi en allerhande neemt de dievenbende mee."*

18 oktober 1914: *"Veel last heeft men overal van 't botte volk dat steelt en zuipt. Bijzonder slecht gaat het toch op de statiewijk, daar alle soldaten zat zijn. Wat zullen we nog al af te zien hebben."*

29 oktober 1914: *"250 mannen van den 'Landsturm' komen de*

statie bezetten... Men richt er het 'Proviant zum Bahnhof' in (stapelplaats van levensmiddelen bij het station) en de officieren gaan het Duitsch vaandel steken op huis van den Leeuwwijk, waar zij intrek nemen."

30 oktober 1914: *"Ook heeft de vijand meer en meer nodig. Zelfs wil hij wijn, en komt zekere Netzband, inspector van 't proviant, er boven de 200 flesschen in de pastorij stelen, waarbij hij kiekens eischt van de gemeente. Al de boeren worden lastig gevallen. Nooit heeft de vijand genoeg."*

6 november 1914: *"Alle duiven moeten aangegeven worden en alle vuurwapens ingediend."*

11 november 1914: *"Pas is de nieuwe wacht aan de statie toegekomen of zij dekens, kolen en 200 flesschen wijn opeischt."*

Regelmatig lezen we ook in het dagboek dat scholen, huizen, zelfs de kerk volgelegd worden met soldaten en de overlast die dit alles meebrengt.

Niet alleen in het dagboek van pastoor Ronse is spraak van Duitse bevelen en opeisingen. Daarover lezen we ook in de gemeenteraadsverslagen. Verder beschik ik ook over een bundel documenten met bevelen en opeisingen vanwege de Duitse bezetter.² Aan de hand van die documenten probeer ik hierbij een - weliswaar onvolledig - overzicht te geven van bevelen en opeisingen door de Duitse bezetter aan Zedelgem opgelegd. Daarbij houden we ook rekening met het dagboek van pastoor Ronse en met wat hieromtrent in de gemeenteraadsverslagen voorkomt.

Verordeningen van Vice-Feldwebel Brühl.

De eerste van wie officiële verordeningen uitgaan is Vice-Feldwebel Brühl, commandant der Bahnwache. Die verordeningen zijn gedateerd en ondertekend te Veldeghem: de wachtpost te Veldegem, meer dan waarschijnlijk het station van Zedelgem.

Vooraleer echter onze aandacht te schenken aan Brühl, bekijken we eerst het verslag van de gemeenteraadszitting van 27 november 1914. Aangezien burgemeester Charles Lievens op 18 november 1914 was overleden, wordt deze zitting voorgezeten door schepenen Henri De Muyt, dienstdoende burgemeester. De andere schepenen is Charles Vandendriessche. De aanwezige raadsleden: Hector Lievens, August Keirsebilck, Henri Jonckheere, Jan Devos, Jules Meuleman, Achiël Rommel, Edmond Strubbe en Pieter Vanhoutte. Secretaris was Honoré Vyncke. Eerst werd de overleden burgemeester herdacht. Daarna werd overgegaan tot het aanstellen van twee personen om de veldwachters A. Ryngaert en G. Maertens te helpen. Een van die helpers was Jules Vanden Broeck, die als tolk optrad tussen de Duitse Bezetter en het gemeentebestuur. Deze helpers waren er nodig ten gevolge van de aanhoudende opeisingen vanwege de Duitse bezetter. Dan werd vastgesteld dat zowel de kas van de gemeente als van het armbestuur helemaal leeg was. De ontvanger der belastingen Stuyvaert uit Jabbeke was naar Engeland gevlucht en belastingen werden niet meer geïnd. Een voorstel van Hector Lievens om aan de boeren te vragen *"graan en pottaten te brengen om de noodlijdende te helpen"* vond men moeilijk uit te voeren *"om reden de landbouwers gansche dagen lastig gevallen worden door de vijandelijke troepen en de vluchtelingen die zich naar de gemeente komen vestigen."* Dan werd beslist tot een lening van 10.000 fr. om het armbestuur uit de nood te helpen. Ook werd

beslist twee comiteiten voor de vluchtelingen op te richten, een voor het dorp met als leden H. De Muyt, H. Lievens en P. Vanhoutte; een voor Veldegem met als leden Ch. Vandendriesche, J. Devos en H. Jonckheere. Deze comiteiten zouden ervoor zorgen dat de 100 vluchtelingen uit Beerst, Keiem en Vladslo een onderkomen zouden hebben: 60 op het dorp en 40 in Veldegem.³

De verordeningen vanwege Brühl van 15 en 16 december 1914 zijn gericht aan de "*Secretär der Gemeinde Zedelghem-Veldegem*" (secretaris der gemeente Zedelghem-Veldegem). Deze verordeningen zijn met de hand geschreven op een gewoon stukje papier. Van het eerste bevel, gedateerd "*Veldegem, den 15 Dezember 1914*" geven we hiernaast een afbeelding en laten we hier de vertaling volgen: "Gij moet tegen 19 dezer maand om 6 u. 's avonds Duitse tijd een lijst inbrengen bij de wachtpost in Veldegem met erop de namen van alle mannelijke inwoners van de gemeente van 18 tot 45 jaar, gerangschikt volgens geboortjaar. Daarop moet voorkomen: naam - geboortedatum - huidig verblijfadres. Was getekend: "*Brühl, Vice-Feldwebel, Landsturm-bataillon Merburg, Kommandant der Bahnwache*".

Op dezelfde 15 december 1914 krijgt de secretaris het bevel van Brühl dat alle zich in de gemeente bevindende auto's, auto-reservedelen en brandstoffen (benzine, benzol etc.) tegen 22 dezer maand moeten ingeleverd worden in de wachtpost van Veldegem. Mochten dergelijke zaken niet in de gemeente voorkomen, dan zal nagegaan worden of wellicht geen verkeerde aangifte werd gedaan. Op hetzelfde blaadje wordt ook meegedeeld dat alle "passierscheine" door de 2de en de 3de compagnie uitgereikt, niet meer geldig zijn en tegen 22 dezer maand in de wachtpost van Veldegem moeten worden ingeleverd. Ook een derde bevel werd afgekondigd: alle beken en waterlopen moeten door de

An der Leiter der Gemeindefriedhofsgemeinschaft
 die mir bis zum 19. d. M. Abenteurlich die
 Zeitliche Leiter der männlichen Oberstufe der
 Gemeindefriedhofsgemeinschaft bis 25 Jahren
 nach Abgang eingeweiht nach Aufhebung
 dieser Einrichtung an den Frieden Friedhof.

Name	Geburtsdag	Geburtsort

Stück

Feldweg von 15. 9. 1914. Vier Felder
 Gemeindefriedhofsgemeinschaft
 Gemeindefriedhofsgemeinschaft

aangelande gebruikers behoorlijk gezuiverd en bedolven worden. Dit tegen 28 december.

Op 16 december 1914 zendt Brühl nog een bevel aan de secretaris. Hierin wordt hem meegedeeld dat de bakker die brood levert aan de wachtpost geen meel meer heeft om te bakken en dat hij er stante pede moet voor zorgen dat die bakker meel bekommt.

Vanaf 22 december 1914 tot 23 februari 1915 zijn de bevelen van Brühl gericht aan "*Schöffen Henry De Muyl, Zedelghem*" (schepen H. De Muyl, Zedelgem). In zijn dagboek had pastoor Ronse op 6 november 1914 genoteerd dat alle vuurwapens moesten ingeleverd worden. Nu meldt Brühl op 22 december 1914 aan schepen H. De Muyl: "Het is mij opgevallen dat bij de ingeleverde wapens zich geen bogen en pijlen bevinden. Ook deze wapens moeten tegen 28 dezer maand in de wachtpost van Veldegem worden ingeleverd. Zie van dit bevel hiernaast een afbeelding. Op ditzelfde briefje staat ook het bevel dat zonder militaire toestemming geen paarden, runderen en zwijnen meer buiten de gemeente mogen worden uitgevoerd. En tot slot schrijft Brühl: "Ik vestig nogmaals uw aandacht erop dat de in het gemeentehuis of elders ingeleverde wapens zonder verwijl naar de wachtpost van Veldegem moeten worden gebracht.

Op 3 januari 1915 krijgt schepen De Muyl van Brühl te horen dat het moet gedaan zijn met onregelmatige en onvoldoende leveringen van boter aan de wachtpost van Veldegem. "Ik verzoek u, schrijft Brühl, er dadelijk voor te zorgen dat de levering verder regelmatig en in voldoende hoeveelheid gebeurt."

Daar verschillende gevallen van hondsdoelheid zijn vastgesteld, geeft Brühl op 20 januari 1915 aan schepen De Muyl het bevel

om alle honden te voorzien van een halsband waarop een identiteitsplaat is bevestigd. Honden die dit niet dragen worden aanzien als zonder eigenaar en zullen gedood worden.

Een volgend bevel gaat over de postduiven. Hoger is gezegd dat op 6 november 1914 alle postduiven moesten aangegeven en gemerkt worden. Dan hadden de gemeentebesturen een lijst moeten opmaken van alle hokken waar zich postduiven bevonden, het aantal duiven in ieder hok en een nauwkeurige beschrijving van ieder duif alsook de naam en de woonplaats van de kweker, respectievelijk eigenaar. Iedere verandering in het duivenbestand moest door de gemeente worden gemeld en ieder bezitter, bij wie in de toekomst onaangegeven postduiven zullen worden gevonden, zal samen met de burgemeester en de hele gemeente volgens de krijgswet gestraft worden. Duiven werden immers door de bezetter aangezien als oorlogswapens. Deze lijsten moesten tegen 28 januari 1915 worden afgegeven. Op 27 januari deelde Zedelgem mee dat aldaar geen postduiven waren. Op 28 januari 1915 laat Brühl aan schepen De Muyt weten dat geen duiven in gesloten hokken mogen worden gehouden. Indien zulke worden gevonden dan worden alle duiven die er zich bevinden in beslag genomen. Ook is het verboden duiven in de gemeente in te voeren of uit te voeren. In deze bundel is een verklaring te vinden ondertekend door Vanden Broeck en door de secretaris "dass keine brieftauben (pigeons dresses, postduiven) im gemeindegebiet erfanden waren und erfanden sind." Deze verklaring werd op 3 mei 1915 aan de Duitse bezetter overhandigd.

Vanwege Brühl komt op 3 februari 1915 een bevel toe bij schepen De Muyt dat hij er dadelijk moet voor zorgen dat aan de hoeven van Felix Devos en van Franz Vandekerckhove borden

moeten worden aangebracht met erop "Maul und Klauwenseuche" (mond en klauwzeer). Op hetzelfde briefje kan schepen De Muylt ook lezen dat G. Maertens - Pollet niet 750 kg maar slechts 500 kg kolen heeft geleverd aan de wachtpost van Veldegem.

Op 22 februari 1915 krijgt schepen De Muylt het bevel van Brühl om onverwijld aan de wachtpost te Veldegem te melden of mogelijk nog andere gevallen van mond en klauwzeer of andere veeziekten voorkomen. Hiervan moet ook dierenarts Jos Hoedt worden op de hoogte gebracht.

Het laatste bevel van Brühl aan schepen De Muylt is gedateerd 23 februari 1915. Hierin wordt meegedeeld dat de Duitse bezetter het inzicht heeft om partijen land van gevluchte personen, die eventueel niet door familieleden worden gebruikt, zelf te bewerken opdat ze niet vaag zouden liggen. Tegen morgenavond moet een lijst van deze partijen land worden ingediend met opgave van oppervlakte.

Opeisingen van von Schröder

Niet alleen de bezettingstroepen van Zedelgem maar ook admiraal von Schröder, opperbevelhebber te Brugge van het marinegebied, verordende opeisingen te Zedelgem. Tot het marinegebied behoorde de kuststreek tot en met Maldegem, Middelburg, Moerkerke, Sijsele, Oedelem, Oostkamp, St.-Michiels, St.-Andries, Snellegem, Zerkegem, Roksem, Westkerke, Gistel, Zevokote en ook soms geheel of gedeeltelijk Loppem.⁴

Op de gemeenteraadszitting van 8 januari 1915 werd het bevel van "*von Schröder, kommandierender admiraal te Brugge*"

meegedeeld. Binnen zes weken moest Zedelgem leveren: 300 runderen, 200 zwijnen, 1.500.000 kg aardappels, 400.000 kg tarwe en rogge, 3.000 kg paardebonden en erwten, 150.000 kg haver, 75.000 kg hooi en 550.000 kg stro. De levering moest onmiddellijk beginnen en binnen zes weken beëindigd. Men berekende in de gemeenteraad wat dit in geld betekende en men kwam tot de kolossale som van 368.000 fr. Een levering die door Zedelgem niet te dragen was.

H. De Muyl, dd. burgemeester, en J. Vanden Broeck waren naar de intendance te Brugge geweest en waren erin geslaagd deze leveringen enigszins te milderen: 100 koeien i.p.v. 300 en de andere waren in evenredigheid, op voorwaarde dat de landbouwers hun goede wil zouden tonen en leveren wat ze konden. Ook een smeekschrift werd *"aan zijne hoogheid de heer Schröder kommandierender admiraal te Brugge"* gezonden en door alle gemeenteraadsleden ondertekend. Zij *"nemen de zeer eerbiedige vrijheid te vertoonen dat de inwoners dezer gemeente sedert het begin van den oorlog aan alle opvorderingen in levensmiddelen, voeder enz. bestemd voor het Duitse leger, bereidwillig hebben beantwoord, alhoewel deze opvorderingen soms niet in verhouding waren met de middelen der streek."* Reeds voor de kolossale som van 285.076,20 fr werd er ingeleverd en deze nieuwe requisities gaan de jaarlijkse opbrengst der veldprodukten te boven, even als die van de veestapel. Een groot deel van de gemeente is *"door hout en bosschen bewassen en voor den landbouw niet geschikt"*. Wat er nog over is aan levensmiddelen en veevoeder *"moet dienen voor de nieuwe planting en de voeding der inwoners, waaronder een groot deel in armoede verkeert"*. De dieren die er nu nog zijn moeten dienen *"voor den aankweek van runderen en verkens"*. Door het wegnemen van deze dieren zou *"den ganschen voorraad voor lange jaren vernietigd zijn"*.

En dat er *"reeds in eenige mate is voldaan aan de nieuwe opeisching"* toont toch duidelijk aan de Zedelgem van goede wil is. Daarbij wordt ook gezegd *"dat de leveringen zeer moeilijk kunnen geschieden om reden er bijna geene peerden meer te vinden zijn"*. Om deze redenen, en rekenend op de *"grootmoedigheid der Duitsche regeering"* bidden zij *"ootmoediglich"* ontslagen te worden van deze opeisingen of deze toch te houden *"binnen de palen der mogelijkheid"*. Zij sluiten hun verzoekschrift met *"aan hare Hoogheid"* (=von Schröder) aan te bieden *"de hulde hunner eerbiedigste en verkleefde gevoelens"*. *"Gedaan in zitting van den gemeenteraad den 8 Januari 1915."* Volgen de handtekening der gemeenteraadsleden.

Het opstellen van dit smeekschrift zal wel geen gemakkelijke klus geweest zijn. Hoe het verder met deze opeisingen verliep, daarover heb ik niets gevonden.

Op de gemeenteraadszitting van 18 februari 1915 wordt een andere eis van von Schröder besproken. Hij had Zedelgem bevolen *"om de kalsijde Snellegem - Zuidwege te verbreedden tot 5 m met Porphiersteen."* Aangezien er geen mogelijkheid was op aan porfiersteen te geraken, kon dit bevel niet worden uitgevoerd.

In dezelfde zitting werd aan het gemeentekrediet een som van 23.000 fr ontleend om de leveringen aan de militaire magazijnen en de opeisingen door de "Landsturm" bevolen, te kunnen betalen.

We sluiten deze bijdrage met een tekst uit het dagboek van pastoor Ronse:

"17 Februari 1915, Men krijgt "Kommandantur" met freiheer van Thesmar als commandant, en daarbij eenen hoop vuile mannen,

die het bederf rond zullen strooien. Men is niet meer vrij zonder paspoort en toelating uit de parochie te gaan, en de bevelen vermenigvuldigen zich alle dagen. Het boetenstelsel is in gang."

Hierbij de afbeelding van de toelating die secretaris Vyncke op 13 april 1915 kreeg om tussen 5 u 's morgens en 8 u 's avonds naar Aartrijke te gaan om gemeenteaangelegenheden te regelen.

NOTEN EN BRONNEN

1. Het dagboek of "Liber Memorialis" van pastoor Ronse is bewaard in het archief van de parochie St.-Laurentius te Zedelgem. Frederik Ronse was pastoor van Zedelgem van 1910 tot aan zijn dood in 1934.
2. De gemeenteraadsverslagen berusten in het gemeentearchief van Zedelgem. De bundel documenten met Duitse bevelen bekwam ik van de heer Carlos Depiere, Brugge, waarvoor mijn hartelijkste dank. Deze bundel bevat:
 - 1° enkele met de hand geschreven bevelen van Vice-Feldwebel Brühl, commandant der Bahnwache, de wachtpost te Veldegem.
 - 2° een pak getypte bladen met bevelen uitgaande van de kommandantur zo goed als alle uit het jaar 1917.
 - 3° een pak aanplakbrieven met verordeningen vanwege de kommandantur vooral uit 1916 en 1917.
3. Over Vluchtelingen te Zedelgem, zie ZILLEGHEM, 11de jrg, 1990 p. 143-149.
4. Over admiraal von Schröder zie: J. DE SMET, Brugge onder de oorlog 1914-1918, Brugge, 1955, p. 20-24. Dat Loppem nu eens ten dele, dan weer geheel bij het marienegebied was ingelijfd, had als reden dat de bossen van Tillegem, die voor een groot deel op Loppem lagen, voorbehouden bleven als jachtgebied van admiraal von Schröder. Zie J. DESMET, o.c., p. 24.

Der Sekretär Myrke aus Zedelghem erhält

die Erlaubnis für den 13. April 1915, nach Hertrijke

und zurück zu gehen fahren (mit Pferd und Wagen) im Genie-Verkehr ausgelassen;
kurz zu reisen.

Zeit zwischen 5 Uhr Vormittags und 8 Uhr Abends.

Der Ortskommandant,
Im Bedienen
Kaufm. v. d.

Zedelghem, den 13. April 1915.

	Voorzitter Pollet ontving eerste Zedelgemse Cultuurprijs	3
Arnou Patrick	- Branden en brandbestrijding te Zedelgem (± 1935-1976)	128
Cappon Géry	- De Republikeinse Kalender - De Zedelgemse Ommeloper (1674) en de kaart van Zedelgem naar P.C. Popp	43 137
Deceuninck Victor	- De tram Brugge-Leke in Zedelgem - De tram Brugge-Leke in Zedelgem (vervolg)	25 58
Pollet Jules	- Het Hulp- en Voedingscomiteit te Zedelgem - De bevolking van Zedelgem in 1748 - Volkstelling van Zedelgem 1748 - Zedelgem onder Duitse bezetting Bevelen - Verordeningen - Opeisingen	4 47 79 151

